

Ilyya Soffer deed tien jaar geleden onderzoek naar goed burgerschapsgedrag onder inwoners van een gemeente. Voor goed burgerschap moet de gemeente actief blijven.

Burgerschap is niet eenzijdig

Gastschrijver Ilyya Soffer is sinds 1 mei 2014 directeur van Ieder(in), de koepelorganisatie van chronisch zieken en mensen met een beperking.

Het was rond 2002 dat ik in opdracht van een grote gemeente onderzoek deed naar het toen nog fonkelnieuwe begrip 'goed burgerschap'. Een adviesbureau had uitgewerkt wat goed burgerschapsgedrag was. Dat betekende dat inwoners meer verantwoordelijkheid moesten nemen op het gebied van samenleven, werken, participeren en zorgen. Mijn opdracht was om in diepte-interviews met heel verschillende burgers te verkennen wat dat met hen deed. Zelden heb ik zulke heftige reacties gekregen. De geïnterviewden maakten woedend en in tranen gehakt van het concept. 'Dit gaat niet over burgerschap, dit is afschuiven'. Goed burgerschap is geen eenzijdige taak, maar een wederkerige afspraak. De titel van het onderzoek was *Practice what you preach!* Mijn rapport verdween ongebruikt in een la.

Burgerschapsretoriek

We zijn ruim tien jaar verder. Dat burgerschap op een nogal eenzijdige manier wordt uitgedragen, vinden we blijkbaar gewoon. Ook het debat rond de aanstaande decentralisaties op het gebied van zorg en werk kenmerkt zich door die burgerschapsretoriek. Eigen regie, eigen kracht, zelfredzaamheid, participatie; het zijn begrippen waarmee de overheid de burger aanspoort minder afhankelijk te worden van de overheid. Alsof de burger niet zelfredzaam was, liever geen verantwoordelijkheid nam en weinig zelf deed. Niets is minder waar. Als belangenbehartiger voor 250 organisaties voor men-

sen met een beperking weten wij hoe hard ze hun best doen om zelfredzaam te zijn. Hoe broos het gevonden evenwicht vaak is tussen professionele zorg, mantelzorg en hulp uit hun sociale netwerk. Uit onderzoek blijkt dat veel mensen met een ziekte of beperking decentralisaties vrezen; ze zijn bang dat de bevochten zelfredzaamheid zal worden verstoord. En dat een groter beroep op het eigen sociale netwerk de zelfredzaamheid eerder vermindert dan versterkt. Hoe paradoxaal.

Dat brengt me terug bij die zo belangrijk gevonden wederkerigheid. Als we meer zelfredzaamheid verlangen, zal de overheid ook over de brug moeten komen met een aanbod aan zorg en begeleiding waar nodig en een goed vangnet voor mensen die het zelf niet redden. Met extra inspanningen om mensen met een beperking een plek te geven in de samenleving. Met wet- en regelgeving waarin eigen regie geen schaalap is, maar het leidende principe. Bij die juiste voorwaarden laat de overheid het nog vaak afweten. De nieuwe Wet langdurige zorg is daarvan een voorbeeld. Het is eigenlijk weer het oude, aanbodgestuurde verhaal. Zorgaanbieders en -kantoren maken productieafspraken; van eigen regie en keuzevrijheid komt weinig. Waarom niet consequent gekozen voor persoonsvolgende vormen van financiering? Zolang de overheid niet in praktijk brengt wat ze predikt, zal zelfredzaamheid een loze kreet zijn. Met als resultaat boze en teleurgestelde mensen die vinden dat ze aan hun lot worden overgelaten. **C**